

Om Fiddelen og Rævehalen

<https://dengang.dk/?s=fidellen#artikel-1>

I Nyboder:

Hvis ens kone snakkede for meget og sladrede om andre kunne hun få tildelt fidellen. Den var formet ligesom en violin som hun så skulle gå med til spot og spe for alle.

FODNOTE til teksten herunder:

*) Fiddelen var et Redskab af Træ, omtrent i Skikkelse som en Violin, men med en Rævehale og en Bjælde i den ene Ende. Den anbragtes om Hænder og Hals paa Forbryderen, denne til Spot og Spe.

Fra bogen *Nyboder og dets beboere især i ældre tid*, side 55:

Kvinder have jo en skarp Tunge, som udtaler Hjærtets Mening uden Omsvøb; Skipperboderne ejede saadanne Urostiftere; de henvistes 1622 til Holmens eller Skibsofficerernes Ret; og Nyboder husede ogsaa kvindelige Skændegæster inden for sine Mure; havde en saadan Kone forløbet sig trods de Advarsler og Formaninger, som hendes Mands overordnede havde givet hende, og blev hun dømt for sin Mund, da maatte hendes Ægtefalle, naar han kom hjem fra Arbejdet paa Holmen, være belavet paa den Tort at se Hustruen under Mængdens Spot bære „Fiddelen“*) gennem Nyboders Gader; ja havde hun ikke ladet sig nøje med Ord, men var det kommet til Haandgribeligheder, maatte hun vente at blive pisket med Ris i „Boden“ paa Gammelholm, „indtil hun mistede sin Hud“. Men hvem vilde lade det komme saa vidt?

Historiske meddelelser om København 1923-24, side 201

I Tilfælde af, at denne Mulkt ikke blev erlagt, skulde hun bære Fiddelen uden for Gammel Holms Hovedvagt i 2 Timer.

<https://denkorteavis.dk/2022/ny-bog-afsloerer-fortidens-brutale-afhoeringsmetoder-spaendende-laesning-om-et-anderledes-danmark/>

"At gå med fiddelen" var en straf, man brugte på løssagtige kvinder. De fik fastspundet et violinagtigt aggregatet omkring hals og hænder og skulle således udstyret vandre omkring i lokalområdet til spot og spe. Denne torturform havde nok så meget et psykologisk aspekt, da det i modsætning til de andre korporlige straffe fandt sted i al offentlighed ligesom henrettelser.

På engelsk: *Shrew's fiddle – Neck fiddle*

https://en.wikipedia.org/wiki/Shrew%27s_fiddle

På svensk: *Halsfiol - skamlig krage(krave) – skamlig fiol*

Ordbogsdefinitioner:

Ræve-hale, en. (jf. - rumpe, -svans)**1**) en rævs (buskede) hale. vAph.(1759). Blich.EB. 29. Feilb. brugt som symbol dels for snuheit, lumskeri olgn., dels (nu næppe br.) for naragtighed, latterlighed. **bære en ræve hale dvs.: at være nar for** en. Moth.H21. *naar man Ræve-Hale seer, | Maa en Ræv derunder stikke. Grundtv.Saxo.I.237. Krist.Ordspr.601. Staten skal gennemføre Ret og Retfærdighed; og da dette ikke kan gøres ved aandelige Midler alene, saa har Gud givet Øvrigheden et Sværd og ikke en Rævehale. GadsMag.1931. 136. jf. Mikkel Rævehale u. Mikkel

Ræve-rumpe, en. (ænyd. d. s.; nu kun dial.)**1**) rævens hale. Udi de Italienske Skuespill skal der endelig være en Harlequin eller Narr med Ræverumpe paa Axelen, eller en Racket bag ved sig. Holb.UHH. Prol.3sc. *Om Moden sagde: Du skal Ræve-Rumpe bære; | Jeg sagde ja, Madam. Anti-Spectator.26. VSO. OrdbS.(Falster). jf. Blich.EB.29. **have ræverumper paa sig**, (nu næppe br.) **være latterlig, til nar for andre**. Moth.(GkS770.IV.78). **stryge ræverumpen ell. ræverumper** (efter ty. mit dem fuchsschwanz streichen, den fuchsschwanz streichen; jf. Fuks-svans (1), -svanse(r) samt u. Harefod 2.1; nu næppe br.) **indynde sig; smigre**. (han) skal dantze efter min Pibe . . og vil hand icke, saa findes der vel dend, som gierne stryger Ræve Rumpen, og føyer sig efter min villie. Phønixb.TC.II.Nr.5.3. jf. OHMynst. (AWentzel.OHMynster.(1928).51). som udtr. for **snedighed, lumskeri, kneb**. Seer I Prokuratorens Ræverumpe (dvs.: i et brev).PAHeib.Sk.III. 275.**2**) **snedig, lumsk kvinde**. OrdbS.(Falster).

Lidt om rævehalens symbolik:

... – in Greek legend the fox's tail was a symbol of greed, cunning and treachery, as well as lust and whoring. However, knights were commonly depicted in contemporary art with a foxtail tied to the tip of their lance. Moreover, the foxtail was a common form of protective amulet.

Fiddelen i H.C. Andersens barndomserindringer:

<https://museumodense.dk/artikler/h-c-andersen-og-odense/>

»Brudstykke af en Udflugt i Sommeren 1829, Odense og dens Omegn« er al Ære værd og fortjener at huskes. Her finder vi alle Motiverne fra Barndommens By: Borgerne trommer Nytaar ind, Lavene flytter Skilt; Slagternes og Søfolkenes Fastelavnsløjer; **den arme Kone, der til Spot og Spe maa gaa med Fiddelen paa Flakhaven**. Digteren sejler paa Aaen over Klokkedybet, forbi Munkemøllen og Nonnebakken. Han mindes Vandringer med Far i Hunderup Skov, tænker i Skt. Knuds Kirke på Konfirmanden med de nye knirkende Støvler. Han fortæller om de to store Festdage: Skyttelavs festen paa Heden med den festlige Hjemmarch derfra gennem Byen, hvor seks Smededrenge bar den gennemskudte Skive, og det brogede Skt. Knuds Marked. 7 Aar efter ser vi ham i Markedskapitlet i O.T. med Stolthed føre Læseren Staden rundt til alle dens Seværdigheder. Senere i Bogen præsenteres Vaskerkonerne ved Byens Bæk, Rosenbækken, og **den arme Johanne Marie gaar med Fiddelen foran Hovedvagten**.

H.C. ANDERSEN

O.T.

Original Roman i to Dele

CITAT fra side 242-243:

»Gud hjælpe mig, nu gaaer det an!« afbrød den anden Kone, idet en Afdeling af Soldater marscherede ud af Vagten og, i Afstand fra hinanden, indesluttede en fri Plads. Nu aabnedes Døren til Raadhuset og to Politibetjente, samt et par Vægtere, ledsagede den Dømte, der var iført Fiddelen. Denne er et Træaag, lagt over Delinquentens Skulder; et Stykke af Træet gaaer frem foran, heri ere Hænderne knæblede; ovenover staae to Jernbøiler, den forreste med en lille Klokke, den anden derimod med en lang Rævehale, som hænger den Dømte ned af Ryggen.

Pigen syntes neppe mere end nitten Aar, og var af en usædvanlig smuk Figur, Ansigtet ædelt og flint formet, men dødblegt; dog saae man intet Udtryk af Smerte eller Skam, hun syntes Billedet af en Bodfærdig, som stille fuldfører sin Poenitentse.

Hendes gamle Fader, Gevaldigeren, fulgte langsomt efter, hans Blik var fast, ingen Mine antydede, hvad der foregik i hans Sjæl; taus tog han Plads ved en af de murede Piller foran Vagten.

En stærk Mumlen opstod blandt Mængden, da de saae den smukke Pige og den stakkels gamle Fader, der selv maatte see paa Datterens Vanære.

En spættet Køterhund slap ind i den aabne Kreds; Pigens eensformige Gang midt paa Pladsen, den lille Klokkes Ringning og Rævehalen, som bevægede sig i Vinden, tirrede Hunden, den begyndte at gjøe og vilde bide i Rævehalen. Vægterne jog Hunden bort, men den kom snart tilbage igjen, vovede sig vel ikke ind i Kredsen, men stak Hovedet frem og udstødte sin Bjæffen.

Mængden, som alt ved Pigens Skjønhed og ved Synet af den gamle Fader, var bragt til Medlidenhed, bragte nu dette Tilfælde igjen i et lystigt Lune; man loe og fandt det Hele saare moersomt.

Timen var omme, Fiddelen skulde løses af Gevaldigeren nærmede sig, men, idet han hævede Haanden op mod Aaget, vaklede den gamle Mand og sank i det samme tilbage paa den haarde Steenbro.

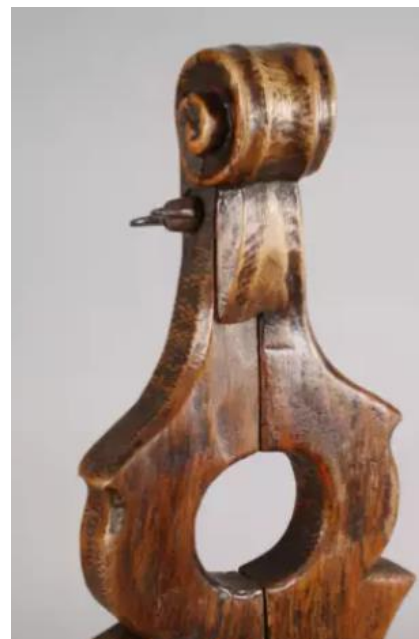
Rundt om afpressede dette et Skrig, kun den unge Pige stod taus og ubevægelig; hendes Tanke syntes langt borte, dog troede Enkelte at have seet hende presse Øinene til, men det havde da været kun øieblikkelig. En Betjent løste hende fra Fiddelen; hendes gamle Fader blev baaret ind i Vagten, to Betjente førte hende ind paa Raadhuset.

»See, nu er det forbi!« sagde en gammel Handskemager, der var blandt Tilskuerne. »Næste Gang kommer hun da i Tugthuset!«

»O, derinde have de det ikke saa galt!« svarede en Anden. »De synge og tralleraller hele Dagen, og behøve ikke at sørge for Føden!«

<https://www.cs.hmc.edu/~geoff/adventures/karlsruhe/rothenburg/reductions/P2005.01.05-15.29.49-4532.01.html>

<https://iaekm.org/wiki/Halsgeige#>

Dobbelt – til to personer, der skændtes
